

معرفی کتاب

مردم‌نگاری سفر

فاضلی، نعمت‌الله، توصیف‌ها و تحلیل‌های انسان‌شناختی از فرهنگ و جامعه امروز غرب، تهران: نشر آراسته، ۱۳۸۹، ۷۹۲ صفحه.

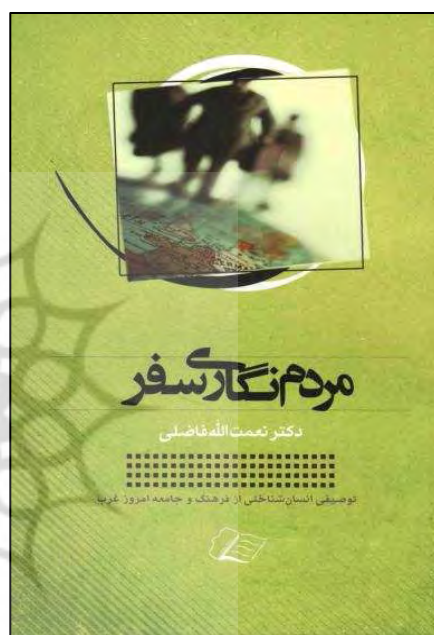
کتاب «مردم‌نگاری سفر»، متنی مستند به قلم دکتر نعمت‌الله فاضلی است که حاصل مشاهدات پنج ساله او در انگلستان، برای گذراندن دوره دکتری در «مدرسه مطالعات شرق و افریقا»ی (SOAS) دانشگاه لندن و همچنین دیدار وی از امریکا و ایتالیا است.

کتاب «مردم‌نگاری سفر» در بیست فصل تنظیم شده که در آن راوی به زبان اوّل شخص، مشاهدات خود را به ثبت رسانده است. نویسنده با حضور فعال در همه صحنه‌ها، مشاهدات خود از جامعه مورد مشاهده (لندن) را به شکل ریز و جزءبه‌جزء به نگارش درآورده و در کنار آن، براساس پیشینه‌های ذهنی خود از روستای محل تولدش (مصلح‌آباد فراهان)، چاشنی‌های طنزی به آن افزوده است. نویسنده با ذهن فعال خود تنها به مشاهده اکتفا نکرده و در کنار ارائه توضیحات، تصاویری از وضعیت موجود، پیشینه و روند آتی برخی مکان‌ها، آیین‌ها و دوره‌ها

در جامعه مورد مشاهده (لندن) ارائه داده و با طرح برخی پرسش‌ها، مخاطب خود را به چالش کشانده است. از این منظر، می‌توان گفت مطالب کتاب برانگیزاننده و شورانگیز است.

شاید ویژگی برجسته این کتاب را بتوان بی‌بدیل بودن آن دانست. این نخستین بار است که یک ایرانی، توصیف و تحلیل خود از کشوری دیگر را بر مبنای علوم اجتماعی به رشته

تحریر درمی‌آورد و آن را در قالب «زندگینامه خودنوشت» به مخاطب ایرانی عرضه می‌کند. به عبارت دیگر، اگر تا امروز غربی‌ها درباره ایران سخن می‌گفتند، این بار یک ایرانی است که درباره غربی‌ها سخن می‌گوید و به توصیف و تحلیل فرهنگ و جامعه آنها می‌پردازد. «توصیف انسان‌شناختی از فرهنگ و جامعه امروز غرب» شاید بهترین عنوان برای این کار بزرگ باشد؛ اثری که تلاش کرده است تا لایه‌های معنایی زندگی غربی‌ها را بررسی کند و با چون و چراهای مختلف به تحلیل آنها بپردازد. همین

ویژگی تحلیلی هم آن را از نمونه کارهای مشابهی که در این حوزه وجود داشته و دارد، مجزا می‌کند. همچنین یک تفاوت مهم و تأمل برانگیزتر این نوع کار، یعنی مردم‌نگاری مبتنی بر زندگینامه خودنوشت با زندگینامه، هم این است که در زندگینامه «خود» نویسنده است که اهمیت محوری و کلیدی دارد، در حالی که در مردم‌نگاری مبتنی بر زندگینامه خودنوشت، این «فرهنگ» است که اهمیت دارد، نه «فرد» نویسنده.

کتاب «مردم‌نگاری سفر» ابزار خوبی برای آشنایی با بریتانیای در حال گذر از قرن بیستم به بیست و یکم است. اطلاعات تاریخی و اجتماعی مؤلف نیز به این آشنایی کمک بزرگی

می‌کند. این کتاب حتی به صورت جانبی می‌تواند خواننده را با اوضاع و احوال سیاسی و اجتماعی ایران این دوره نیز آشنا کند.

محتوای کتاب نشان می‌دهد ابعاد فرهنگی جامعه، جایگاه بسیار مهمی در ذهن مؤلف دارد؛ پرداختن به مواردی همچون فرهنگ آموزش، فرهنگ معاشرت، فرهنگ سفر، شهرنشینی، هویت‌های فرهنگی نقاط مختلف انگلستان و آمریکا و ... از اهمیت زاویه دید مؤلف حکایت می‌کند. او حتی یک فصل از کتاب - فصل شانزدهم، دیداری با دیوید بکام - را به نقش فرهنگی و اجتماعی یک اسطوره در میان مردم اختصاص داده است.

شاید تصور جذب مخاطب عام برای این کتاب سخت باشد، ولی افرادی که به معنای واقعی کتابخوان هستند، به سراغ این اثر خواهند رفت. در کنار این قشر، دانشجویان و پژوهشگران حوزه‌های علوم اجتماعی و تاریخ، جزو مخاطبان اصلی کتاب «مردم‌نگاری سفر» به شمار می‌روند و می‌توانند مطالب بسیار مفیدی از دل آن صید کنند. ضمن آنکه کتاب، برای مدیران فرهنگی که تاکنون به خارج از کشور نرفته‌اند، دیدگاه مفیدی فراهم می‌سازد.

سفرهای زیارتی در فرهنگ مردم

هاشمی، سید علیرضا، سفرهای زیارتی در فرهنگ مردم، تهران: نشر مشعر، ۱۳۸۸، 192 صفحه.

کتاب «سفرهای زیارتی در فرهنگ مردم» نگاهی به آداب و رسوم سفرهای زیارتی (مکه، مدینه، کربلا، مشهد و قم) در گذشته دارد. سابق بر این، زائران عتبات عالیات، رنج و مشقت بسیاری را در این سفرها که معمولاً بین شش ماه تا یک سال طول می‌کشید، متحمل می‌شدند. زائر ایرانی از هر قوم و قبیله‌ای که بود، پیش از سفر خود را آماده می‌کرد و به فکر تأمین مخارج سفرش می‌افتاد و چون زمان سفر طولانی بود، اغلب «زائر» وصیت‌نامه خود را نیز